

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут фізичної культури
Кафедра теорії та методики спорту

Захаров Павло Вікторович

**УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФУТБОЛІСТІВ (U-14) КЗ СОР «ОБЛАСНИЙ ЛІЦЕЙ-ІНТЕРНАТ
СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ «БАРСА»**

Спеціальність: 017 Фізична культура і спорт

Галузь знань: 01 Освіта

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістр

Науковий керівник

_____ Д.В. Бермудес,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри ТМС

« ____ » _____ 2021 року

Виконавець

_____ П.В. Захаров

« ____ » _____ 2021 року

Суми – 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ.....	8
1.1. Стан сучасного дитячо-юнацького футболу в Україні.....	8
1.2. Аналіз тактичних та технічних дій футбольних команд в процесі участі у змаганнях різного рівня.....	10
1.3. Особливості вікових періодів техніко-тактичної підготовки футболістів.....	15
1.4. Техніко-тактичні взаємодії футболістів під час навчально-тренувальних занять та офіційних матчів.....	19
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	25
2.1. Методи дослідження.....	25
2.2. Організація дослідження.....	28
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ ФУТБОЛІСТІВ ОЛІПС «БАРСА» U - 14 ГРАВЦІВ РІЗНОГО ІГРОВОГО АМПЛУА У ЗМАГАЛЬНОМУ ПЕРІОДІ РІЧНОГО ЦИКЛУ.....	30
3.1. Аналіз результатів констатувального етапу дослідження техніко-тактичних дій футболістів ОЛІСП «Барса» U-14 різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу...	30
3.2. Методика удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «барса» U - 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.....	36

3.3. Експериментальна перевірка методики удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.....	50
Висновки до розділу 3.....	52
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДЮФЛ – дитячо-юнацька футбольна ліга

ОЛІСП – обласний ліцей-інтернат спортивного профілю

ЕГ – експериментальна група

КГ – контрольна група

УАФ – Українська асоціація футболу

ВСТУП

Актуальність. Футбол є популярною та улюбленою грою в більшості країн світу. Велика кількість дітей та дорослих займаються футболом. Управління навчально-тренувальним процесом передбачає вивчення різних аспектів спеціальної підготовки футболістів з метою організації тренувань на подальших етапах відповідно до індивідуальних особливостей гравця. Теорія і практика футболу дуже багатогранні та постійно розвиваються [21, 24, 37].

Управління тренувальним процесом передбачає вивчення різних сторін загальної і спеціальної підготовки футболістів з метою організації навчального-тренувального процесу на різних етапах відповідно індивідуальним особливостям гравців. Так, питання розробки цільових комплексних програм підготовки футболістів неодноразово висвітлювалися в публікаціях М. Г. Бальчоса, Г. А. Лисенчука та ін., побудови стратегії гри в футболі О. П. Бальсевича, А. М. Зеленцова, В. В. Лобановського та ін., медіко-біологічних основ спортивного тренування футболістів В. М. Шамардіна та ін. [4; 27; 28; 38; 68].

Різна інформація щодо техніко-тактичної підготовки футболістів, що надходить до тренера за допомогою засобів і методів етапного, поточного та оперативного контролю, може бути реалізована з метою відповідних видів управління тільки в тому випадку, коли тренер володіє необхідними даними щодо виконання техніко-тактичних дій гравців різного ігрового амплуа в процесі змагального періоду [1; 11].

Основним завданням для тренерів у процесі підготовки футбольних команд є демонстрація спортивних результатів в умовах змагальної діяльності, покращення результативності гри. Визначене завдання неможливо вирішити без підвищення ефективності підготовки футболістів, яка повинна ґрунтуватися на результатах та якості гри.

Окреслене передбачає вміння грамотно використовувати тренером широкий арсенал спеціальних вправ, спрямованих на переважний розвиток тих, чи інших компонентів спеціальної підготовки гравців; раціонально

комплексувати різні вправи і режими їх практичної реалізації відповідно до конкретних цілей і завдань підготовки футболістів в різні періоди тренувального процесу.

Таким чином, актуальним є розробка, експериментальна перевірка методики удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю (ОЛІПС) «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

Мета роботи: Розробити та експериментально перевірити методику удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову, методичну та спеціальну літературу з проблеми дослідження.
2. Дослідити техніко-тактичних дії футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю (ОЛІСП) «Барса» U – 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.
3. Розробити методику удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.
4. Дослідити вплив розробленої методики на удосконалення техніко-тактичних дій футболістів ОЛІСП «Барса» U - 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

Об'єкт дослідження – техніко-тактична підготовка футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U - 14.

Предмет дослідження – процес техніко-тактичної підготовки футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U - 14.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у доповненні і розширенні використання засобів і методів техніко-тактичної підготовки футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U – 14

гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

Практичне значення. Результати дослідження впроваджені в навчально-тренувальний процес змагального періоду річного циклу футболістів різного ігрового амплуа (U – 14) Сумського обласного ліцею-інтернату «Барса».

Апробацію отриманих результатів дослідження здійснено на I Міжнародній науково-практичній конференції: «Цифрові технології в процесі підготовки спортсменів в умовах формального і неформального навчання» (Суми, 23 квітня, 2021), I Всеукраїнській науково-практичній конференції: «Актуальні питання підготовки спортсменів в олімпійських і неолімпійських видах спорту» (Суми, 21–22 жовтня 2021 року).

Публікації. Захаров П., Бермудес Д. Перспективи використання інформаційних технологій у процесі удосконалення техніко-тактичної підготовки футболістів (U – 14) Сумського обласного ліцею-інтернату «Барса». *Цифрові технології в процесі підготовки спортсменів в умовах формального і неформального навчання: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, яку присвячено 40-річчю створення Навчально-наукового інституту фізичної культури, 2021. С. 23.*

Захаров П., Бермудес Д. Результати дослідження техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу. *Актуальні питання підготовки спортсменів в олімпійських і неолімпійських видах спорту: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2021. С. 53–57.*

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Робота містить таблиці, рисунки.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО ФУТБОЛУ В УКРАЇНІ

1.1. Стан сучасного дитячо-юнацького футболу в Україні

Розвиток дитячо-юнацького футболу в Україні постійно зростає, йому приділяється значна увага. Це логічний процес, бо саме футбол – це спортом, гра, яка є популярним та улюбленим спортом у нашій країні.

У різних регіонах України відбуваються різноманітні футбольні турніри. Це і різні заходи, що названі на честь когось (наприклад, відомих у минулому чи теперішньому гравців), і представницькі змагання. Багато міст проводять місцеві чемпіонати серед різних вікових категорій. Так само серед різних вікових категорій проводять і регіональні змагання – обласні чемпіонати.

Значним попитом користується популярний турнір серед дітей «Шкіряний м'яч», керівником якого є відомий у минулому гравець київського «Динамо» Андрій Біба.

Футбольні команди шкіл із усієї України долають декілька етапів, аби визначити фіналістів, що гратимуть у великому фіналі, який, традиційно, проходить у місті Київ. Переможець турніру «Шкіряний м'яч» практично стає кращою шкільною командою України.

Особливо відзначимо чемпіонати України, які є популярними змаганнями. У дитячо-юнацькому чемпіонаті України з футболу є три ліги – Еліт-ліга, Вища та Перша [16].

У Еліт-лізі (де є фаворитами «Шахтар», «Металіст», «Динамо» та інші академії або спортивні інтернати кращих футбольних клубів України) команди змагаються в чотирьох вікових категоріях: U-14, U-15, U-16, U-17. Кожна категорія ділить команди на чотири групи за територіальною ознакою

(хоча, потрібно відзначити, що у зв'язку з переїздом деяких команд із Сходу України, номінальні «команди зі сходу» грають в одній групі з колективами, що є представниками Північної нашої країни). Кожна група складається із 6 команд. За підсумком групових етапів визначаються фіналісти, які у підсумку і виборюють титул чемпіона України.

Потрібно зауважити, що один із найважливіших етапів у дитячо-юнацькому футболі України – це саме чемпіонат України до 15 років, оскільки в цій віковій категорії розпочинається відбір у юнацьку збірну України U-16.

Саме в цей час окремі гравці розпочинають підписувати свої перші професійні контракти. Хоч більшість гравців підписують свої перші контракти по завершенню чемпіонату України U-17, після якого вони переходять до своєрідного підвищення до молодіжних команд. Деякі клуби підписують із своїми вихованцями контракти під час дитячого віку, проте лише за згодою батьків. Робиться це для того, щоб ніякий інший клуб не зміг забрати до себе перспективних гравців. Якщо таке стається, то тут серйозні два моменти: згода батьків і грошова компенсація клубу, який виховував юного гравця. Тобто, можемо спостерігати у дитячо-юнацькому футболі своєрідну модель професійного футболу, і деякі клуби використовують саме таку модель розвитку.

У вищій лізі, де і виступають команди ОЛІСП «Барса», чемпіонат також проходить у чотирьох вікових категоріях: U-14, U-15, U-16, U-17.

Якщо говорити про Першу лігу, то вона має велике значення у для дитячих футбольних команд. Про це свідчить хоча б той факт, що кожна вікова категорія, а їх лише дві – U-15 та U-17, нараховує десять груп за територіальною ознакою, в яких грають по 10 команд. Більш того, інколи є випадки, що кількість команд, які бажають взяти участь у змаганнях Першої ліги, більша за кількість місць у чемпіонаті, і тому деяким командам відмовляють. Але сам факт того, наскільки популярною є Перша ліга серед дитячо-юнацьких футбольних клубів, говорить багато про що.

Також можемо згадати і про чемпіонати України U-19, але це вже більш молодіжний футбол, ніж дитячо-юнацький, і тому на них не будемо загострювати увагу.

Також варто згадати про керівництво у дитячо-юнацькому футболі.

Усі дитячо-юнацькі змагання з футболу в Україні проходять під егідою Української Асоціації футболу (УАФ), або ж її регіональних асоціацій.

Структура Української асоціації футболу має Комітет дитячо-юнацького футболу – фактично саме цей орган є куратором усіх дитячо-юнацьких змагань Всеукраїнського рівня. Чемпіонати України серед дітей та юнаків проходять під егідою Дитячо-юнацької футбольної Ліги України. Що стосується Всеукраїнського турніру «Шкіряний м'яч», то він проходить під егідою Асоціації аматорського футболу України, що також являється членом УАФ [16, 27].

1.2. Аналіз тактичних та технічних дій футбольних команд в процесі участі у змаганнях різного рівня

Розвиток футболу не зупинився, тому в сучасному футболі різко загострилася конкуренція за чемпіонські очки в кожній грі. З узагальненням рухів футболістів зросла інтенсивність змагально-спортивних рухів, посилилися умови змагання з суперниками за м'яч, що суттєво змінило завдання гравців у грі [7]. Захисні дії у футболі виконує велика кількість командних гравців. Крім захисників і півзахисників, до них також входять нападники. Для цього потрібен високий рівень організації та чітка взаємодія між гравцями. Це значно підвищує значення багатофункціональних гравців, які можуть ефективно виконувати наступальні та захисні функції на певних етапах. [3; 17; 58; 60].

Аналіз літературних джерел та практичний досвід свідчить, що в нинішньому розвитку футболу все більшого значення набуває організація оборонних дій [55]. Перш за все тому, що кожний гравець футбольного

клубу, через специфічність умов сучасних ігор, поперемінно виконує оборонні та наступальні дії, ефективність гри в атаці і обороні однаково важлива для кінцевого результату. Проте засоби і методи підвищення успішності захисних заходів часто не є предметом заклопотаності експертів. Водночас слід відзначити тенденцію постійної затримки оборонної моторики вітчизняних команд, про що значущо свідчать виступи клубів та збірних на європейській та світовій арені. [9].

За даними В. М. Степаненко [58], який проаналізував деякі показники ігрової діяльності команд збірних, які брали участь у чемпіонатах Світу у 2014 і 2018 роках визначено, що по-перше, варто сказати, що середній показник досягнення результатів знизився з 2,68 в 2014 році до 2,51 в 2018 році. Дуже помітним є зменшення загальної кількості ударів з 1895 до 1295, і кількість голів із 879 до 677. Зниження даних показників вказує на те, що більшість команд світового футболу більшою мірою стурбовані ефективністю і надійністю оборонних дій. Одночасно зростання відсотку точних ударів з 48,6% у 2014 р. до 50,3% у 2018 р. вказує на те, що збільшення ефективних дій в обороні кращих світових футбольних команд не пов'язане зі зниженням ефективності наступальних дій [47]. Порівняльна статистика збірних національних команд, які приймали участь у чемпіонатах світу 2014 та 2018 роках подана в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Порівняльна статистика збірних національних команд, які приймали участь у чемпіонатах світу 2014 та 2018 роках

Статистичні дані із чемпіонатів світу	ЧС – 2014	ЧС – 2018
К-сть зіграних ігор	64	64
К-сть забитих голів	160	174
Середня к-сть голів у матчі	2,50	2,79
Середня к-сть ударів по воротах	24,3	27,4

Удари в площину воріт.	7,2	8,1
Відсоток ударів у площину воріт	47,6 %	50,1 %
Кутові удари	9,4	6,3
Порушення правил	2142,6	2286,5
Червоні картки	0,30	0,34
Жовті картки	4,26	3,95

Варто відзначити значне зростання середнього показника порушень з 2142 у 2014 році до 2286 у 2018 році, а також порушень, за які гравців карали жовтими картками, з 268 у 2014 році до 284 у 2018 році.

У зв'язку з тим, що ми чинили опір, збільшення кількості запеклих єдиноборств значно скорочує відбір м'яча без порушення правил, а також підвищують вимоги до правильності виконання захисних дій у таких єдиноборствах.

Важливо й те, що середня результативність збірної на ЧС-2014 знизилася, оскільки важливість ігор на визначальних етапах турніру. Зазначимо, що середня результативність в іграх стадіону плей-офф фіналу ЧС-2018 стала значно нижчою, завдяки тому ж стадіону ЧС-2014. Так, у 1/8 фіналу середня результативність на ЧС-2018 становила 2,22 гола за матч, а на ЧС-2014 – 2,90 гола за матч. У чвертьфіналі ці результати такі: ЧС-2018 - 1,30, ЧС-2014. - 2,28 і, нарешті, у півфіналі середня результативність на ЧС-2018 становила 1,51, а на ЧС-2014. - 3,01 [48; 54].

Ці результати показують, що захисні дії відіграють все більшу роль у сучасному футболі, особливо на ключових етапах гри. Майже всі найкращі команди світового футболу діють за формулою «грати в захисті на нуль», завдання – не пропустити гол, але не зменшуючи прагнення до активних та ефективних наступальних дій на половині суперника.

Розглянувши ефективність оборонних дій футболістів найвищого рівня у чемпіонаті України між командами прем'єр-ліги, Г.А. Лисенчук [62] відмічає, що наша команда в основному виконує активні оборонні дії на

своїй половині поля, крім того, автор зазначає, що існує велика різниця в продуктивності між командами, що займаються бойовими мистецтвами, через спеціалізацію гравців на їхній посаді, яка продовжується і зараз, як і рівень технічної тактико-фізичної підготовки, якісних гравців недостатньо. Спостереження також виявило, що нападники не були ефективними у відборі м'яча (вони програвали багато матчів, часто порушували гру, коли в цьому випадку не було тактичної потреби), внаслідок чого вся навантаження гри на вибір м'яча була перевели з атакуючих груп на захисників і півзахисників, що призвело до їх неминучої передчасної фізичної та психічної втоми. Він також зазначає, що в загальній підготовці нападників є серйозні недоліки, які впливають не тільки на якість захисту цих гравців, а й часто на результат матчу (табл. 1.2.) [51].

Таблиця 1.2

Оборонні дії команд УПЛ.

Позиція	Боротьба за м'яч			Загальна к-ть єдиноборств	% єдиноборств
	Виграна боротьба	Програна боротьба	Фоли		
Захисники	2831	788	410	4059	41,0
Півзахисники	2135	719	346	3127	36,0
Нападники	1452	767	112	2355	23,0
Загалом	6418	2274	868	9431	100 %

На думку автора, всі ці чинники є серйозними причинами того, що наші провідні команди на внутрішніх та міжнародних змаганнях часто програють від суперників схожого рівня підготовки та рівня техніко-тактичної майстерності.

Виходячи з цього, слід зазначити, що зазначені недоліки в організації та проведенні оборонних ігор з якісними гравцями пов'язані переважно з недостатньою увагою фахівців до процесу підготовки дій молодих гравців у

захисті [50].

Виконання захисних дій лише на своїй половині поля значно знижує варіативність оборонної тактики, але є основою для ефективної контратаки. Багато авторів відзначають, що оскільки максимальна кількість ефективних атак починається в районі 18-25 метрів від воріт на половині поля суперника, важливо проводити активні оборонні дії, починаючи з гравців атакуючого плану [52]. Перехід від однієї форми колективних дій до іншої значно збільшує тактичну різноманітність способів ведення гри, яка присутня завдяки стратегії та тактиці гри, що враховує можливості конкретного суперника. Важливо також відзначити зростання ролі та ефективності колективних ігрових методів (пресування, колективний, зустрічний відбір, створення цифрової переваги на різних ділянках поля), які базуються на високих морфофункціональних і психофізіологічних можливостях, при оволодінні сучасними техніками захисту. ще не набуло вирішального значення. для багатьох українських команд [39].

Складність оволодіння сучасними прийомами захисту пов'язана переважно з низькими особистісними якостями більшості гравців, що в свою чергу підтверджує необхідність удосконалення процесу навчання дій у захисті з урахуванням індивідуальних здібностей та особливостей гравців.

Велика кількість причин може пояснити відсутність у гравців футбольних навичок в оборонних діях. По-перше, проаналізувавши літературу та статистичні дані, надані багатьма авторами, ми виявили, що існуюча футбольна література, а саме близько 65% цих джерел, надають великого значення діям атаки на половині поля суперника. Слід зазначити, що на науково-методичних заняттях і конференціях велика увага приділяється вдосконаленню атакуючих моделей поведінки під час змагально-тренувальних заходів футбольних команд [58, 65].

Слід зазначити, що всі види статистики у великих матчах відображають активність та результативність команди, що змагається в атаках (кількість голів та їх точність, кількість кутових, час володіння м'ячем) [58].

Ставлення більшості футбольних експертів до питань нападу чи захисту, які є пріоритетними, завжди мало пояснення і пояснюється загальною аксіомою, що зупиняти атаки та грати в контратаки набагато легше, ніж будувати власний стиль атаки. Проте багато експертів стверджують, що у футболі однаково важливі дії в нападі та в обороні. Аналізуючи цю проблему, А. Антіпов [3] зазначає, що яким би простим і грубим не здавався підбір м'яча в порівнянні з відточеними навичками ударів і дриблінгу, він вимагає не меншої техніко-тактичної підготовки [5].

Теж зрозуміло, що помилки команди в атаці призведуть лише до оборонних дій, помилки в обороні призведуть до неминучого погіршення ситуації та воріт суперника. Це вимагає високої концентрації протягом усього матчу та високої надійності захисних дій гравців у сучасному футболі [32].

У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на вагомість досліджень, що спрямовані на визначення морфологічної, психологічної та фізіологічної функції футболістів, які розкривають ефективність та правильність захисних дій у сучасному футболі [19].

Результати цих досліджень дозволять значно підвищити ефективність тренувального процесу підготовки молодих гравців до оборонних дій, а також процесу вдосконалення дій у захисті висококласних гравців.

1.3 Особливості вікових періодів техніко-тактичної підготовки футболістів

Коваль С.С. вважає [42], що «ретроспективно проаналізувавши різні системи футболу, різних способів досягнення кінцевої мети у грі – перемоги, вказує, що послідовний розвиток футболу завжди базувався (та в якійсь мірі досі є) на головній меті гри».

Це включає всі складові гри: глобальна стратегія і тактична побудова, підбір конкретної ігрової системи і техніко-тактичних дій команди,

індивідуальна технічна майстерність спортсменів. Можемо говорити, що на різноманітних етапах становлення та розвитку футболу в історії переважали різні фактори, методи і аспекти підготовки команд і спортсменів [32;43]. На початковому етапі розвитку футболу основну роль у розвитку тактики відіграло відкриття нових елементів техніки. Атакуючі гравці опановують нові технічні навички, що у значній мірі сприяють стратегічному успіху перемог у матчах та змаганнях [36]. Через це проводиться тренування окремих гравців і команд з метою виховання гравця з високим технічним арсеналом. Наявність у команді хоча б одного такого гравця давала значні шанси на успіх, а якщо в команді було 3-4 гравці, які майже повністю володіли технікою ведення та володіли м'ячем, мали добре поставлений удар, практично постійно давав значну можливість досягнути успішного результату.

Спортивні ігри характеризуються тим, що будь-які засоби для досягнення мети, особливо ефективні, завжди виробляють конкретні протидії - засоби запобігання перешкодам, методи, системи. Прагнучи постійно підвищувати рівень футболу та його результативність, намагаючись зберегти силу гравців, можна використовувати основні засоби грамотної командної гри. Так формулюється концепція «колективних дій», яка базується на вмінні використовувати силу кожного гравця своєї команди, вмінні поєднувати індивідуальні можливості окремих гравців у командні команди.

Однак побудова команди, здатної досягти найкращого балансу між усіма параметрами гри, – це дуже складний і тривалий процес. Хоча концепція ефективної колективної дії поєднується з індивідуальними технічними навичками гравця та взаєморозумінням гравця на політехніко-тактичній системі підготовки (інтелекту) гри, яка реалізується з урахуванням усіх внутрішніх і зовнішніх факторів, формування гри концепція) буде реалізована в спортивній практиці. етапи формування команди (окрім формування ігрової концепції), деякі різні, іноді випадкові через те, що концепція гри може бути відпрацьована автоматично і дати бажаний

результат у матчі, не орієнтуючись на перед матчеву підготовку та налаштування.

Завдяки цьому дослідження та аналіз футбольної літератури [46; 66] дає нам візуальні спостереження за футбольним потенціалом окремих гравців та команд (команд, професійних клубів, збірних) у процесі навчання та усвідомлює можливий вищий рівень розвитку якісних гравців, що спостерігається у трьох провідних психологічних тренінгах.

Найважливішим резервом професійного розвитку футболістів є поточна особистісна підготовка. Його ефективність обумовлена процедурою планування та педагогічного контролю з боку тренера. Для деяких виявлених відмінностей підходять існуючі термінологічні поняття «індивідуальне навчання», «індивідуальне навчання» та «персоналізоване навчання» [33].

Тренування особистості відбувається в тому випадку, коли цілеспрямовані систематичні дії виступають як окрема складова тренування і фізичного управління і готуються до подальшого розвитку або вдосконалення гравця в цілому. Індивідуальне тренування — це підготовка кваліфікованих індивідуальних завдань за певним індивідуальним планом, складеним тренером при визначенні індивідуальних можливостей гравця [там само].

Індивідуальне тренування — це орієнтований на навчання процес розвитку або вдосконалення загальної підготовки (навичок) футболіста, що включає сукупність факторів, пов'язаних з підготовкою, змаганням та відновленням, що сприяють підготовці футболістів до гри [13].

Індивідуальне навчання — це керований процес навчання, в якому вибір засобів, методів та умов навчання — це рівень розвитку здібностей і потенціалу підвищення якості ігрових, рухових і психомоторних навичок. Ігровий профіль обраного гравця реалізується під час командного тренування. Це робиться в рамках командних або групових вправ [43].

У техніко-тактичній підготовці:

1. Покращення функцій гравців півзахисту:

- відпрацювання техніко-тактичної зв'язки «звільнитися від опікування-прийом м'яча-ведення м'яча-пас-покращення позиції на полі»;
- відпрацювання техніко-тактичної зв'язки «прискорення-вхід до вільної зони для гри в «стінку» - прийом та передача м'яча партнерові в один дотик для того, щоб виконати удар у площину воріт-прискорення для того, щоб добити м'яч по воротах»;
- підвищення рівня рухової активності та зменшення відсотку браку;

2. Удосконалення дій в завершальній фазі атаки:

- покращення техніко-тактичної навички «уміння відкриватися-прискорення-в боротьбі із захисником удар головою по воротах - добивання м'яча»;
- покращення техніко-тактичної навички «вибір правильної позиції – гра на випередження – удар по воротах – добивання м'яча».

Технічна підготовка:

- удосконалення ударів з дальньої дистанції по воротах;
- удосконалення ударів по воротах після прискорення із веденням м'яча;
- удосконалення ударів по воротах після розіграшів стандартних положень;
- удосконалення точної передачі після аутів, кутових, штрафних та вільних ударів;
- удосконалення ударів з близької відстані по воротах після «прострілу», який зроблено в умовах скупчення людей у штрафній площі.

У фізичній підготовці:

- зростання рухової активності команди під час офіційних матчів;
- підвищення загального метражу роботи на швидкості до 3400 м;
- сприяти розвитку швидкісної витривалості.

У інтегральній підготовці:

- збільшення ефективності під час ведення єдиноборств за м'яч на половині поля суперника;
- покращення ефективності гри у нападі проти персональної опіки;

- удосконалення командної гри в пас на половині поля суперника.

1.4. Техніко-тактичні взаємодії футболістів під час навчально-тренувальних занять та офіційних матчів

Відповідно до сучасних положень методики спортивної підготовки, структура діяльності спортсменів на тренуваннях, що представляють ігрові види спорту має бути відображена в класифікації ігор. Цей фундаментальний принцип підготовчого процесу футболіста щодо змагальної діяльності можна висловити наступним твердженням: «на тренуваннях, як і під час гри». В той же час, якщо розглянути практику клубних футбольних змагань, то таке формулювання не являється безперечним, оскільки його показовий вираз не підтверджується на практиці [15].

Техніко - тактичні дії оцінювалися в трьох гравців команди першої ліги України «Альянс», які мають позиції захисник, півзахисник і нападника, за час виступів у 10 матчах другого кола чемпіонату сезону 2020/2021 та у 10 двохсторонніх навчальних матчах, проведених напередодні цих матчів під час мікроциклів (техніко-тактичні заняття зі значним обсягом та інтенсивних тренувальних діях).

Досліджувані показники реєструвалися відеокамерою та у подальшому заносилися отримані дані щодо типу техніко-тактичних дій та їх частота виконання у спеціальний протокол спостереження, розроблений Шварцем.

Отримані математико-статистичні дані оброблялися із використанням стандартної комп'ютерної програми «Statistica 7».

У наведеній нижче таблиці результати визначення розрахункових параметрів техніко-тактичних дій гравців команди, яку досліджували, під час тренувальних та контрольних ігор. У наведених вище даних звертаємо увагу на ряд особливостей, розгляд яких може становити деякий теоретичний і практичний інтерес. Тож можемо побачити, що на тренувальних іграх атаквальні дії на ворота, що і очікували, частіше всього виконуються

нападаючим та рідше захисником (відповідно, в середньому $8,7 \pm 3,3$ і $2,5 \pm 2,6$ ударів за гру). Нападаючий крім цього, показав найвищі показники успішності забивання воріт суперника (в середньому $3,4 \pm 1,6$ точних ударів), в цей же час показник захисника склав всього $0,5 \pm 0,8$ влучання.

У 10 класифікаційних матчах півзахисник, і нападник двічі успішно вразили ворота суперника. Але півзахисник загрожував воротам суперника більш часто, середній показник становив $1,6 \pm 1,5$ ударів за гру (нападаючий $1,4 \pm 1,0$ разів, захисник – жодного удару). Результати дослідження показують - активність і результативність нападника є низькими у всіх проаналізованих матчах.

Зі стандартних позицій удари по воротах також були нечастими. Серед досліджуваних гравців лише півзахисник загрожував воротам під час ігор, в той час як ні захисник, ні нападник не загрожували воротам ні одного разу. Аналогічні ситуації були також у двохсторонніх іграх: лише півзахисник загрожував воротам суперника із звичних фрагментів гри в середньому 0,3 рази за один двохсторонній матч [15].

Таблиця 1.4.

Результати визначення показників техніко-тактичних дій гравців

Статистика	Виграні дуелі 1 на 1 в атаці					
	Захисник		Півзахисник		Нападник	
	Тренування	Матч	Тренування	Матч	Тренування	Матч
M	1.8	1.2	5,1	6,1	7,0	7,3
SD	0,8	1,0	1,6	2,2	1,4	2,1

\

Таблиця 1.5

Відбір м'яча у суперника гравцями різних позицій

С т а т и с т и к а	SD.	М.	Відбір м'яча у суперника в грі 1 на 1																																					
			Відбір						Відбиття						Програвання																									
			Захисники		Півзахисники		Нападники		Захисники		Півзахисники		Нападники		Захисники		Півзахисник		Нападники																					
			Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч																				
	0,7	3,9		2,3		2,5		1,2		1,3		0,6		0,8		0,9		0,9		0,8		0,8		1,1		1,0		1,0		1,1		1,6		0,9		1,4		1,2		0,9

Таблиця 1.6

Відбір м'яча у суперника

Статистика	Відбори м'яча у суперників											
	Вихід із оволодінням м'яча						Закінчення дій					
	Захисник		Півзахисник		Нападник		Захисник		Півзахисник		Нападник	
	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч	Трен.	Матч
М.	4,9	6,2	4,6	3,8	2,8	2,2	5,2	7,6	3,5	2,5	1,8	1,6
SD	2,1	2,5	1,5	2,6	1,4	2,4	1,8	3,7	1,3	1,9	1,2	1,4

У двохсторонніх іграх частіше всього вирішення передачі м'яча у складній ситуації мав прийняти півзахисник, рідше – нападник та захисник (в середньому $15,5 \pm 3,7$, $14,7 \pm 4,2$ і $9,5 \pm 1,4$ рази за гру). А в класифікаційних іграх ці технічні та тактичні дії частіше виконував нападник (середній показник $24,1 \pm 2,9$ рази; півзахисник $20,7 \pm 7,5$ рази і рідше захисник: $10,7 \pm 4,6$ рази).

Лише у випадку, коли захисник підготовлений, технічні і тактичні дії, використовувані в тренувальних іграх, відповідали вимогам, що пред'являють йому офіційні матчі. Винятково явна є незбіжність між завданнями, які ставилися перед нападником в тренувальних іграх, і вимогами, що пред'являються йому у реальних матчах. Це обумовлено тим, що передачі м'яча в безпосередньому контактуванні із суперниками у обмежені часові проміжки – це типова дія гравців атаки, яку необхідно часто і ретельно вдосконалювати під час тренувань.

Спираючись на дані, що були представлені в таблиці неефективності атакуючих дій, подальшим наслідком котрих стала втрата м'яча під час навчально-тренувальних занять та офіційних матчів, дають нам інформацію, що найпоширеніша причина даних втрат у досліджуваних гравців були неточні передачі (в сер. 6-11 втрат за гру), також слабкий дриблінг (в сер. від 0,5 до 4,5 втрат), і погане опрацювання м'яча (в сер. від 0,7 до 3,9). Середні арифметичні значення всіх індивідуальних втрат м'яча свідчать - даний нападник виявився футболістом, що найчастіше припускається помилок у атакуючих діях. Так, якщо в тренувальних іграх кількість здійснених ним втрат в середньому становила $1,7 \pm 1,2$, то у офіційних іграх вона збільшилась до $3,8 \pm 2,2$. Менш невдалі виявилися дії в атаці захисника, як під час тренувальних ігор, так і під час офіційних ігор (середній показник $0,8 \pm 0,6$ і $0,6 \pm 0,5$ втрат). Можемо допустити, дані показники зумовлені ігровими вимогами щодо гравців, які мають певну позицію, а також концепцією її реалізації. Юні футболісти, що навчалися, є гравцями клубу, який дотримувався гри за тактичною схемою 1-3-5-2. У цій домовленості з

трьох захисників крайній захисник, досліджуваний нами, був виключно відповідальний за блокування нападника противника. Він виконував атакуючі дії час від часу і лише у тому випадку, коли це вимагалось ігровою ситуацією. У свою чергу, виходячи з передумови цієї системи, досліджуваний нападник має бути постійно активним (атакувати з глибини поля, грати з м'ячем, обмінюватися позиціями з іншими атакуючими гравцями). Отже, подані нами дані засвідчують зазначені раніше тенденції щодо індивідуальної втрати м'яча, коли виконуються атакуючі дії, а їхні кількісні та якісні характеристики відображають прийняті концепції ігрової діяльності досліджуваного клубу [31].

Так як і очікували, захисник найчастіше відбирає м'яч і в двохсторонніх матчах, і в офіційних ($4,0 \pm 0,8$ і $2,7 \pm 2,4$ рази за гру відповідно), а нападник грає у відборі помітно рідше ($1,5 \pm 0,5$ і $0,7 \pm 0,7$ рази відповідно). Варто зазначити, що найчастіше захисник відбирав м'яч у суперника у ігрових ситуаціях 1 на 1 ($1,4 \pm 0,9$ і $1,8 \pm 0,8$ раз). Як бачимо, виявлення особливостей активних дій захисника при оборонних діях обумовлюється частим програшем єдиноборств в ситуаціях 1 на 1 (в середньому $3,2 \pm 1,1$ за двохсторонній матч та $4,4 \pm 1,4$ у офіційних матчах). Дані, які ми отримали, свідчать про те, що у навчально-тренувальних заняттях мало вправ виконується для закріплення техніки відбору м'яча у суперника. Зважаючи на те, наскільки важливим є володіння цим технічним прийомом для досягнення кінцевої мети гри, особливу увагу слід приділити виконанню спеціальних тренувальних вправ, у тому числі, для захисників.

Наведені дані у таблицях щодо кількості та успішності відбору м'яча у суперника в провідних ситуаціях свідчать, що в ігрових ситуаціях один в один в обороні, а також в першорядних діях захисник виявляв велику активність і в двохсторонніх іграх (в середньому $4,7 \pm 2,2$ рази за гру), і у офіційних матчах ($6,0 \pm 2,2$ рази). Нападник здійснював ці ж техніко-тактичні дії значно рідше [38].

Найбільшу кількість єдиноборств у двохсторонніх та офіційних матчах

виграв гравець, який грає на позиції нападника(відповідно, в середньому $7,0 \pm 1,5$ і $7,5 \pm 2,2$ виграних у грі єдиноборств), що і зумовило команду грати за схемою гри в три захисники.

Висновки до розділу 1

Аналізом наукової, методичної та спеціальної літератури визначено, що у дитячо-юнацькому футболі України здійснюється своєрідна модель професійного футболу, тому один із найважливіших етапів підготовки юного футболіста – це саме чемпіонат України до 15 років, оскільки в цій віковій категорії розпочинається відбір у юнацьку збірну України U-16. Встановлено, що в розвитку сучасного футболу все більшого значення набуває організація техніко-тактичних дій. Це пояснюється тим, що кожний гравець, через специфічність умов сучасних ігор, поперемінно виконує оборонні та атакуючі дії, а ефективність гри в атаці і обороні однаково важлива для кінцевого результату. З'ясовано, що засоби і методи підвищення техніко-тактичних дій не є основою навчально-тренувального процесу в умовах дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Отже, важливим у розвитку та удосконаленні техніко-тактичних дій юних футболістів є поточна персональна підготовка. Її ефективність обумовлена головним чином плануванням і педагогічним контролем з боку тренера та запровадженням в навчально-тренувальний процес юних футболістів «індивідуального навчання», «індивідуального тренування» та «персоніфікованого тренування»

РОЗДІЛ II

МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

Для вирішення завдань дослідження було застосовано такі методи дослідження:

1. теоретичний аналіз наукової, методичної та спеціальної літератури з проблеми дослідження;
2. педагогічне спостереження;
3. педагогічне тестування;
4. педагогічний експеримент;
5. методи математичної статистики.

Теоретичний аналіз наукової, методичної та спеціальної літератури з проблеми дослідження застосовувався з метою вивчення проблеми дослідження. На підставі теоретичного аналізу науково-методичної літератури досліджено особливості дитячо-юнацького футболу в Україні, а саме встановлено стан сучасного дитячо-юнацького футболу в Україні. Визначено, що техніко-тактична підготовленість дитячо-юнацьких футбольних команд у змагальному періоді річного циклу, насамперед, є педагогічним процесом, тому вона підпорядковується специфічним вимогам її організації. Проаналізовано тактичні та технічні дії футбольних команд в процесі участі у змаганнях різного рівня, з'ясовано особливості вікових періодів техніко-тактичної підготовки футболістів та важливість техніко-тактичні взаємодії футболістів під час навчально-тренувальних занять та проведення офіційних матчів проведення.

Загалом було опрацьовано 72 літературних джерела.

Педагогічне спостереження було спрямовано на одержання інформації

про рівень техніко-тактичної підготовленості юнаків футбольної команди ОЛІСП «Барса» U-14 в умовах змагальної діяльності.

Педагогічне тестування Серед методів тестових завдань були запропоновані такі тести:

I тест – Удар по м'ячу на дальність (м).

Удар по м'ячу на дальність виконується правою та лівою ногою по нерухомому м'ячу з розбігу любим способом. Вимірювання дальності польоту м'яча виконується з місця удару до точки першого торкання м'яча о землю. Ширина коридору, в зоні якого зараховується результат, 8 м. Для удару кожною ногою надаються дві спроби.

Результат. Зараховується найкращий результат ударів кожною ногою. Кінцевий результат визначається за сумою найкращих результатів /правою та лівою ногами/.

II тест – Вкидання м'яча із-за бічної лінії (м).

Гравець, що вкидає м'яч повинен обома ногами стояти на бічній лінії або за нею. Кидок виконується обома руками із-за голови по коридору шириною 2 м. М'яч, що впав за межами коридору, не зараховується.

Результат. Надаються дві спроби. Враховується результат найкращої спроби.

III тест – Обведення стійок на час (с).

Ведення м'яча, обведення стійок та удар по воротах виконуються з лінії старту (30 м. від лінії штрафного майданчику), вести м'яч 20 м, потім обвести змійкою чотири стійки (перша стійка ставиться в 10 м від штрафної площадки, а через кожні 2 м ставляться ще три стійки), та, не доходячи до штрафного майданчику, забити м'яч у ворота. Час фіксується з моменту старту до перетинання лінії воріт м'ячем. У випадку, якщо м'яч не буде забитий у ворота, вправа не зараховується.

Результат. Надаються три спроби. Враховується результат найкращої спроби.

IV тест - Комплекс с м'ячем.

Комплексна вправа: ведення 10 м, обведення трьох стійок, що поставленні на 12-метровому відрізку, з послідуочим ударом в ціль (2,5х1,2 м) з відстані 6 м.

Результат. Надаються три спроби. Враховується результат найкращої спроби.

V тест – Біг 30 м з веденням м'яча (с).

Біг 30 м з веденням м'яча виконується з високого старту, м'яч можна вести будь-яким способом, роблячи на відрізку не менше трьох торкань м'яча, не враховуючи зупинку за фінішною лінією.

Результат. Вправа вважається закінченою, коли гравець пересік лінію фінішу. Суддя на старті фіксує правильність старту та кількість торкань м'яча, а суддя на фініші – час бігу.

Педагогічний експеримент займає особливе місце серед багатьох видів комплексного контролю. В нашому дослідженні педагогічне тестування відбувалося в умовах змагальної діяльності, оскільки тільки в умовах гострого єдиноборства із суперником повною мірою виявляються як позитивні, так і негативні сторони підготовленості футболістів.

У процесі дослідження фіксувалася техніко-тактична діяльність футболістів під час участі команди U-14 ОЛСП «Барса» у матчах дитячо-юнацької футбольної ліги (ДЮФЛ) чемпіонату України.

Дані реєструвалися до протоколу запису техніко-тактичних дій.

У процесі запису техніко-тактичних дій у протоколі реєструвалися:

- передачі м'яча (короткі, середні, довгі),
- удари по воротах (через штрафну і зі штрафної площадки),
- підбір м'яча,
- гра головою.

Таблиця 2.1.

Протокол запису техніко-тактичних дій

Передачі			Гра ГОЛОВОЮ	Удари		Відбір
Короткі	Середні	Довгі		По-за штрафної	Зі штрафної	

Методи математичної статистики. При статичній обробці експериментальних даних використовувалися звичайні методи для розрахунку мінімального та максимального значення, середнього арифметичного $\bar{x}$, стандартного відхилення, стандартної помилки, значущості відмінностей за t-критерієм Стюдента, m – стандартної середньої арифметичної помилки.

При проведенні педагогічних досліджень найчастіше доводилося звертатися до реальності різниці середніх значень двох вибірок. У нашій роботі це експериментальна та контрольна групи. У будь-якому випадку необхідно було встановити, чи була необхідна різниця між групами відображенням реальних факторів, чи вона викликана випадковою вибіркою.

2.2. Організація дослідження

Для вирішення визначених завдань кваліфікаційної роботи педагогічний експеримент проводився в такій послідовності:

На першому етапі (жовтень – листопад 2020 року) визначався вибір теми дослідження та структура кваліфікаційної роботи. Вивчалися науково-теоретична та методична література з проблеми особливостей дитячо-юнацького футболу в Україні. За результатами вивчення науково-методичної

літератури написано 1 розділ кваліфікаційної роботи магістра.

На другому етапі (січень – вересень 2021 року) було проведено та проаналізовано результати констатувального етапу дослідження техніко-тактичних дій футболістів ОЛІСП «Барса» U-14 різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу. Проведено формувальний експеримент, а саме: розроблено і запроваджено методику удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U – 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу; експериментально перевірено запроваджену методику.

В експерименті взяли участь вихованці обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U – 14. Загальна кількість учасників експериментального дослідження – 32 юнаки, віком 14 років. До контрольної групи (КГ) входило 16 юнаків і до експериментальної групи (ЕГ) – 16 юнаків.

На цьому ж етапі відбувалася апробація результатів дослідження шляхом участі у Міжнародній науково-практичній конференції з публікацією результатів дослідження.

На третьому етапі (вересень – листопад 2021 року) відбувалася апробація результатів дослідження шляхом участі у Всеукраїнській та студентській кафедральній науково-практичних конференціях з публікаціями щодо результатів дослідження, формулювання загальних висновків дослідження, оформлення кваліфікаційної роботи магістра і перевірка роботи на автентичність.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ ФУТБОЛІСТІВ ОЛІПС «БАРСА» U - 14 ГРАВЦІВ РІЗНОГО ІГРОВОГО АМПЛУА У ЗМАГАЛЬНОМУ ПЕРІОДІ РІЧНОГО ЦИКЛУ

3.1. Аналіз результатів констатувального етапу дослідження техніко-тактичних дій футболістів ОЛІСП «Барса» U-14 різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу

Для рішення постановленої мети та завдань роботи нами було проведено констатувальне дослідження, яке передбачало таку етапну послідовність: перший етап – аналіз науково-теоретичної літератури з проблеми дослідження; другий етап – дослідження техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю (ОЛІСП) «Барса» U - 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу. В дослідженні взяло участь 32 футболісти ОЛІСП «Барса» U – 14.

Отримані в ході дослідження дані свідчать, що в групі юних футболістів різних ігрових амплуа в процесі змагального періоду річного циклу кількість техніко-тактичних дій різна. Тобто, нами з'ясовано, що при збереженні загальної структури підготовленості спортсменів, відбуваються зміни співвідношення основних параметрів, які її визначають. Результати дослідження техніко-тактичних дій футболістів захисного амплуа представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Показники техніко-тактичних дій футболістів-захисників

№	Техніко-тактичні дії	Кількісні показники
1	Передачі	
	Довгі	22-28
	Середні	22-28
	Короткі	41-60
	Відбір м'яча	102-131
	Гра головою	8-10
	Удари по воротах	
	- за штрафною	
	- із штрафної	2-4

Як бачимо з таблиці 3.1 захисники команди виконують більше коротких і середніх передач порівняно з довгими передачами, що свідчить про те що команда має чітку установку на виконання техніко-тактичних дій гравців різного амплуа. Основною стратегічною задачею для команди є побудова гри таким чином, щоб вихід з оборони в атакуючі дії відбувався через півзахисників. Також з даних таблиці 3.1 видно що захисники активно вступають у відбір на своїй половині поля і не дають багато часу і простору для прийняття рішень гравцям суперника.

В ході дослідження нами проаналізовано показники техніко-тактичних дій півзахисників. Результати представлено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Показники техніко-тактичних дій футболістів-півзахисників

№	Техніко-тактичні дії	Кількісні показники
1	Передачі	
	Довгі	35-48
	Середні	56-78
	Короткі	
	Відбір м'яча	12-25
	Гра головою	9-12
	Удари по воротах	
	- за штрафною	4-6
	- із штрафної	5-7

Аналіз даних дослідження, що представлено в таблиці 2 показав, що у півзахисників значно зростає загальна кількість техніко-тактичних дій під час матчу. Помітно збільшується кількість довгих передач, менше – середніх. Участь у відборі м'яча зростає практично в два рази. Показник ударів по воротах досягає показників дорослих професійних футбольних команд.

Результати дослідження техніко-тактичних дій нападаючих представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Показники техніко-тактичних дій футболістів-нападаючих

№	Техніко-тактичні дії	Кількісні показники
1	Передачі	
	Довгі	11-17
	Середні	27-39

	Короткі	39-51
	Відбір м'яча	7-9
	Гра головою	8-11
	Удари по воротах	
	- за штрафною	2-5
	- із штрафної	5-9

Дослідження показали, що гравці на початкових етапах тривалого навчання будуються в основному на коротких передачах, але вже на етапі спортивного вдосконалення у молодих форвардів збільшилася кількість довгих і середніх передач. У процесі підготовки можуть бути ідентифіковані два особливих вікових періоди. Перший - відбувається у віці старше 14 років, коли у грі футболістів, які виконують роль нападаючих починає відносно скорочуватися кількість коротких передач і збільшується кількість середніх. Другий – відбувається у більш зрілому віці і пов'язаний із початком відносного зменшення кількості середніх і збільшення довгих передач.

З віком у гравців амплуа нападаючих значно зростають показники в грі головою й в ударах по воротах, зокрема через штрафний майданчик. Найменшим показником (до загального числа техніко-тактичних дій) у грі нападаючих є відбір м'яча, що також зв'язано з тактичними завданнями гравців даного ігрового амплуа.

Також нами було проаналізовано загальну кількість техніко-тактичних дій, виконуваних за гру футболістами різного ігрового амплуа. Результати представлено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

**Загальна кількість техніко-тактичних дій, які виконано
футболістами ОЛСП «Барса» U-14 різного ігрового амплуа за гру**

Ігрове амплуа	Кількість техніко-тактичних дій
Захисник	178-224
Півзахисник	123-165
Нападаючий	93-149
Загальна кількість	394-538

Отже аналіз результатів дослідження техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U - 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу свідчить, що у футболістів значно збільшується кількість техніко-тактичних дій, а саме:

- у захисників цей показник складає – 178–224 техніко-тактичних дій за матч;
- у півзахисників –123-165 техніко-тактичних дій за матч;
- у нападників –93-149 техніко-тактичних дій за матч.

Дослідженням результатів дослідження техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U - 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу визначено, що найчастіше у грі захисників використовуються такі технічні прийоми – це відбір м'яча, короткі та довгі передачі, гра головою, а найменш – удари по воротах, що обумовлено їхніми основним тактичними завданнями на гру. Під час футбольного матчу півзахисники найбільш часто використовують і виконують передачі та беруть участь у відборі м'яча, менше грають головою і б'ють по воротах. Під час матчів нападники команд

більш за все застосовують такі техніко-тактичні дії як удари по воротах (на відміну від гравців інших амплуа), грають головою при завершенні атак і допомагають короткими та середніми передачами при проведенні атакуючих дій. Головними завданням тренера є вміння правильно використовувати сильні сторони своїх футболістів та вибирати вдалу тактику на гру враховуючи техніко-тактичний досвід своїх футболістів.

На етапі констатувального педагогічного експерименту нами було проведене тестування з визначення технічної підготовленості футболістів ОЛПС «Барса» U – 14.

Результати тестування представлені в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

**Результати дослідження технічної підготовленості футболістів
(констатувальний етап педагогічного експерименту)**

Тести	Група	Значення			
		X	S	M	P
Удар по м'ячу на дальність (м)	ЕГ	20,6	3,91	0,8	>0,05
	КГ	21	4,79	1,0	
Вкидання м'яча із-за бічної лінії (м)	ЕГ	9,15	1,89	0,5	>0,05
	КГ	9,16	1,30	0,4	
Обведення стоек на час (с)	ЕГ	22,9	2,88	0,2	>0,05
	КГ	22,80	2,63	0,5	
Комплекс з м'ячем (с)	ЕГ	7,36	1,24	0,3	>0,05
	КГ	7,37	0,79	0,2	
Біг 30 м з веденням м'яча (с)	ЕГ	6,24	2,80	0,6	>0,05
	КГ	6,43	0,76	0,2	

Проаналізувавши результат тесту «Удар по м'ячу на дальність» ми визначили, що середній показник у гравців експериментальної групи складає

20,6±0,9 м, а в контрольній 21,0±1,0 м. Між контрольною і експериментальною групою різниця у даному тесті не є вірогідною (>0,05).

Результат тесту «Вкидання м'яча з-за бокової лінії» свідчить, що вірогідних розходжень між показником контрольної та показником експериментальної групи не виявлено. У середньому експериментальна група показала 9,15±0,5 с, а контрольна – 9,16±0,4 с ($t=1,5$; >0,05).

Тест «Обведення стоек на час». Футболісти у обох групах також показали ідентичні результати: експериментальна група – 22,9±0,2 с, контрольна - 22,8±0,2 с ($t=0,2$; >0,05).

Тест «Комплекс з м'ячем». Також вірогідна різниця не визначена: контрольна група 7,39±0,3 с, експериментальна 7,36±0,4 с ($t=0,2$; >0,05).

Тест «Біг 30 м з веденням м'яча». Вірогідного розходження не помічено. В середньому експериментальна група 6,26±0,7с, а контрольна – 6,52±0,3 с ($t=6,3$; >0,05).

Проаналізувавши результати тестів бачимо, що між показниками технічної підготовленості футболістів експериментальної та контрольної груп не була виявлена вірогідна різниця за всіма тестами, що були запропоновані.

3.2. Методика удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «барса» U - 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу

Одним із завдань нашого дослідження було розробити методику удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу. В ході формувального етапу дослідження на основі отриманих результатів констатувального експерименту та аналізу літературних джерел нами було розроблено методику удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного

профілю «Барса» U - 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу. Методика передбачала комплекс вправ техніко-тактичної спрямованості. Умови виконання вправ були максимально наближені до змагальних.

Розроблена нами методика включала в себе два комплекси вправ:

Перший комплекс включав в себе вправи із м'ячем у парах і трійках футболістів та другий комплекс, який включав в себе вправи із м'ячем у великих групах та ігри техніко-тактичного характеру з різними завданнями.

Методика впроваджувалась в експериментальну групу навчально-тренувального процесу футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U - 14 протягом річного макроциклу. Навчально-тренувальні заняття в контрольній групі проводилися за загальноприйнятою методикою.

Вправи із м'ячем, які спрямовані на удосконалення техніко-тактичної підготовленості юних футболістів.

Вправа 1.

Під час процесу виконання техніко-тактичної вправи удосконалюються швидкісні здібності, зупинки, техніка передач, ведення та удари по воротах, а також взаємодія гравців груп захисту та атаки. Основною умовою виконання вправи є переміщення до воріт на максимальній швидкості.

Тривалість виконання вправи на тренувальному занятті 30-35 хвилин. (300-350 м швидкісної роботи).

Методи: змагальний, повторний.

Початок вправи: біля центральної лінії поля розташовуються 6 атакуючих гравців та 4 захисники. Атакуючі гравці на максимальній швидкості біжать із м'ячем до воріт. Завдання захисників перехопити м'яч (рис. 3.3).

Повторити 8 разів.

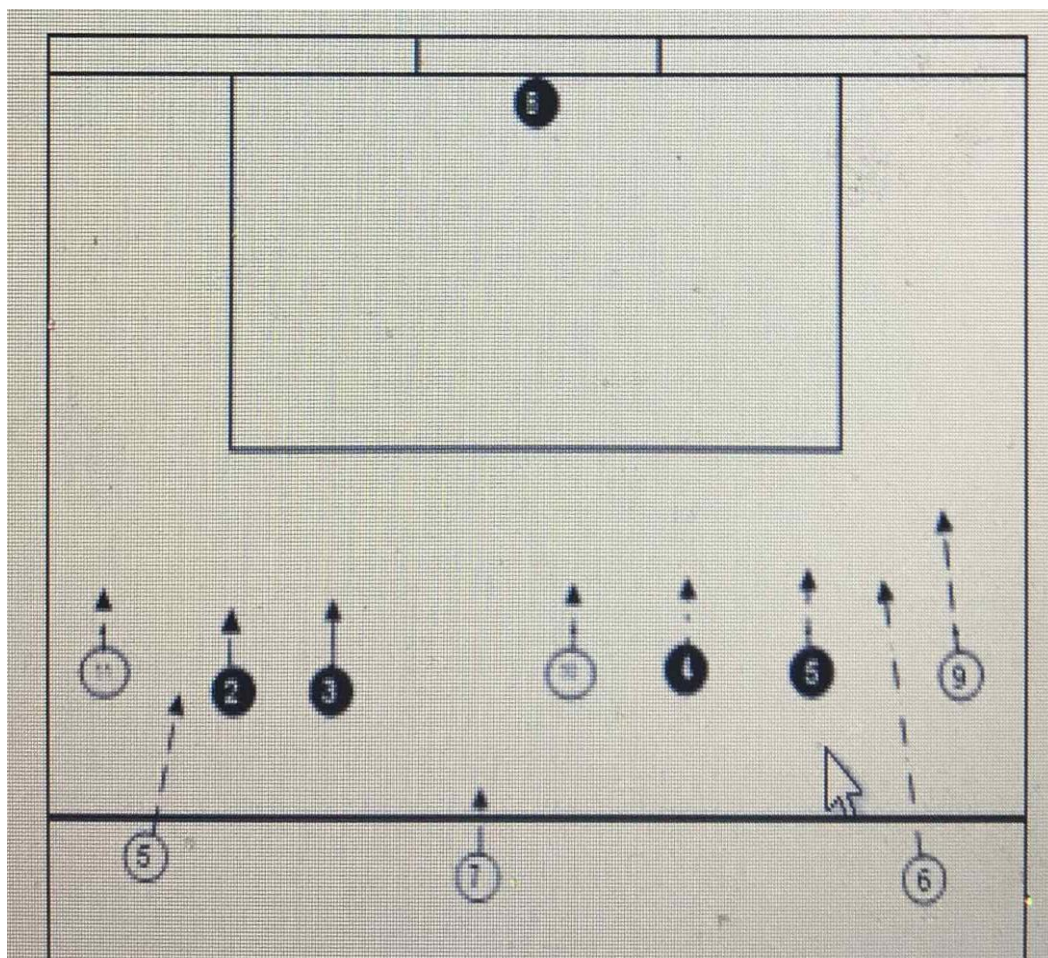

Рис 3.1. Завдання для захисників

Вправа 2

У процесі вправи удосконалюється уміння високого пресингу в фазі відбору м'яча на половині поля суперника. Потрібно постійно вимагати від гравців перебудови в три лінії та дотримуватися певної відстані між лініями. Вправа використовується у передзмагальному мезоциклі.

Тривалість виконання вправи на тренувальному занятті 35-40хвилин.

Друга гра 11×11 між першим та другим складом команди. Другий склад повинен вести гру переважно з позиційним контролем м'яча на своїй половині поля. Перший постійно застосовує високий пресинг. Одразу після того, як відбувся відбір м'яча, він віддається гравцям іншого складу (рис. 3.2)

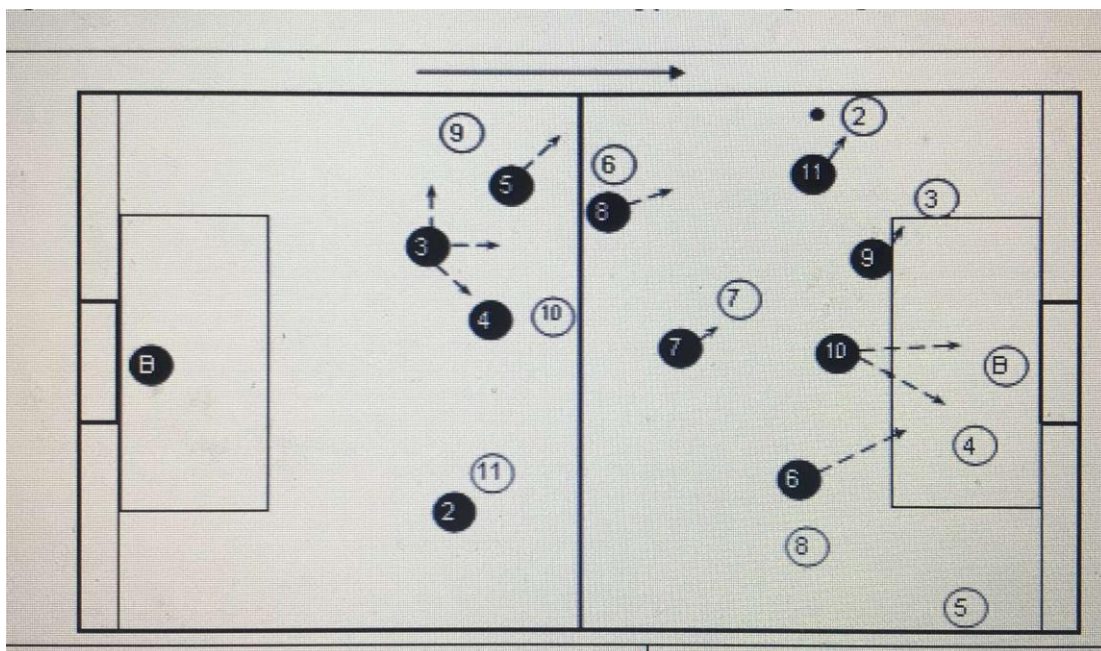

Рис 3.2. Гра 11×11 між першим та другим складом команди

Вправа 3

Вправа практично є моделлю взаємодії гравців у процесі офіційної гри, вона виконується у постійному русі. Гравці №2 та 5 мають по 8-10 м'ячів. Гравці № 8, 11, 10, 9 і 6 після того, як завершують комбінацію, повинні якомога швидше повернутися до вихідних позицій.

Тривалість виконання вправи на тренувальному занятті 30-35 хвилин.

Техніко-тактична вправа 10 на 7 із використанням різних передач та маневрів атакуючих дій. Футболісти переміщуються тільки в тих зонах, як це показано на рисунку (рис.3.3) .

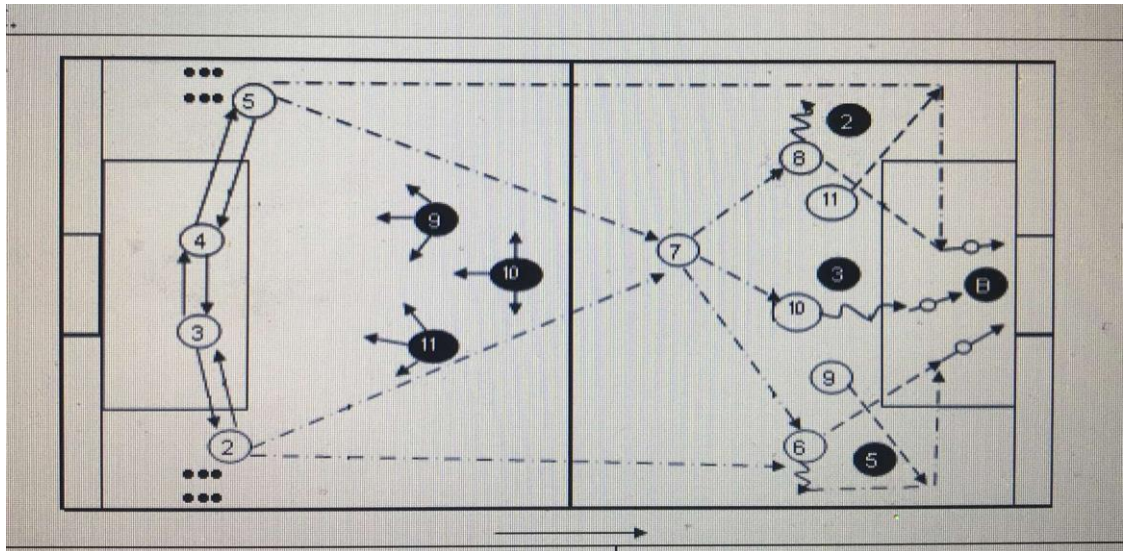

Рис. 3.3. Модель взаємодії гравців у процесі офіційної гри

Вправа 4

Позиційні атаки першого темпу характеризуються тим, що проходять із поетапним та доволі швидким переведенням м'яча до воріт команди суперників. Під час таких атак футболісти атакуючої команди, зазвичай, переміщуються по ходу руху м'яча, взаємодіючи так, щоб суперник не міг встигнути перебудуватися для правильних захисних дій.

Спочатку вправа виконується із пасивним супротивом захисників, а потім із активним. Тривалість виконання вправи 35-40 хвилин.

Ігрова вправа: команда «1» поетапно пересувається в штрафну зону суперника через позиційний контроль м'яча. Атака повинна завершуватися передачею із загостренням або ударом по воротах. Команда «2» повинна активно відбирати м'яч лише в штрафній площі. Початок позиційних атак командою «1» має починатися із різних зон (рис 3.4) .

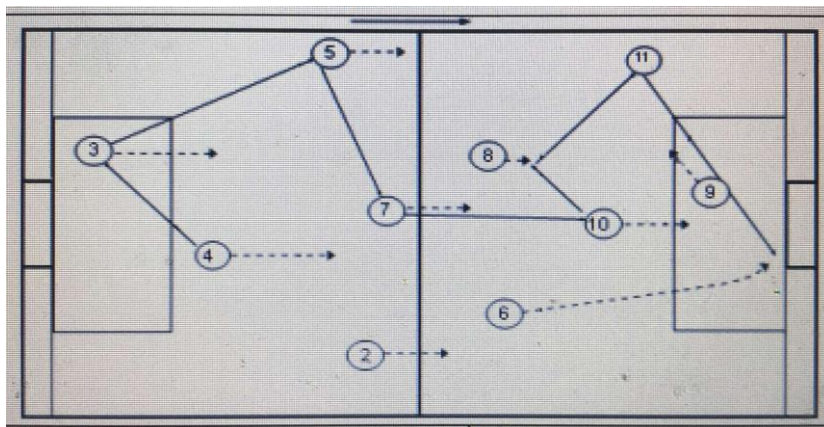

Рис. 3.4. Ігрова вправа

Вправа 5

Проведення швидких атак умовно розділяють на три види: тривалу, середню та коротку. Тривалі швидкі атаки починаються у зоні захисту, середні – в II зоні, короткі - в зоні III. Довгі швидкі атаки проводяться, зазвичай, або після невдалих розіграшів кутових суперником або втратою м'яча в зоні III. Розіграш швидких атак відбувається в три етапи: початок атаки, її розвиток та завершення. Головною особливістю таких атак є швидке переведення м'яча у штрафну плащу суперника. При цьому дуже важливим є створення та реалізація чисельної переваги.

Тривалість вправи в тренувальному занятті 35-40 хв. Ігрова вправа 11×11. Команда «1» контролює м'яч. Команда «2» виконує відбір м'яча тільки в зоні I. При відборі м'яча проводиться швидка атака. Команда «2» працює у пасивному відборі (рис 3.5).

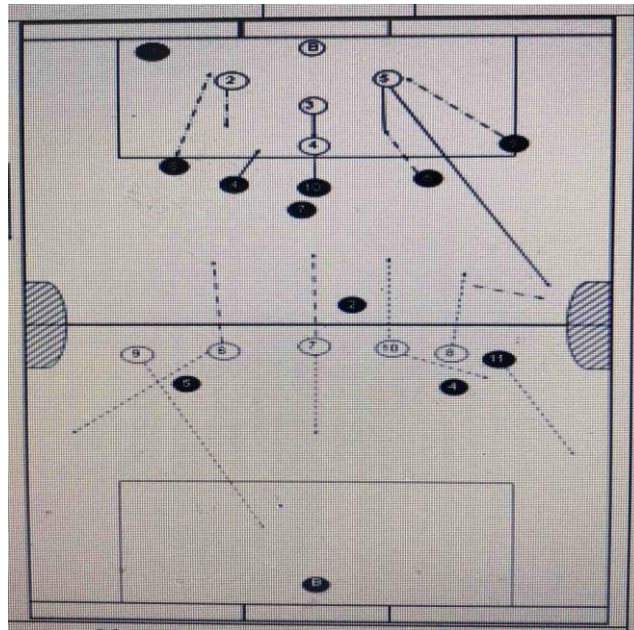

Рис. 3.5. Ігрова вправа 11×11

Вправа 6.

Час виконання — 26 хв.; пауза для відпочинку — 3,5 хв.

Послідовність виконання.

Основна мета вправи — вдосконалення техніко-тактичної взаємодії футболістів за допомогою індивідуалізованого тренування. Вправа може виконуватися напередодні офіційних ігор. Виконуються окремі завдання на кожній станції (рис. 3.6) .

Станція А: удар по воротах після флангової передачі.

Станція Б: троє нападаючих проти двох захисників та воротаря.

Станція В: єдиноборства в парах

Станція Д: розіграш стандартних положень.

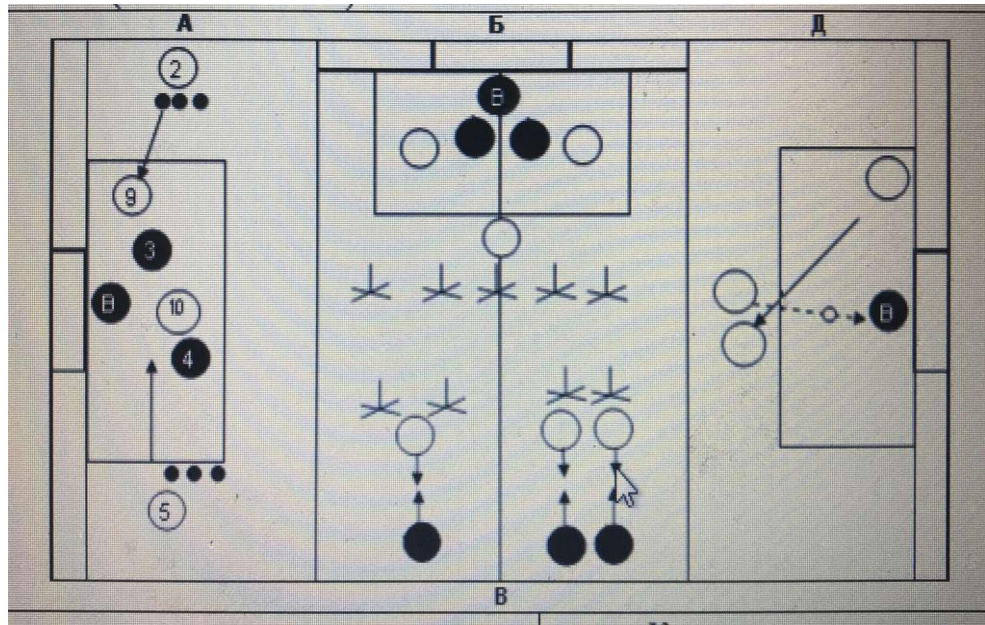

Рис 3.6. Вдосконалення техніко-тактичної взаємодії футболістів за допомогою індивідуалізованого тренування

Вправа 7.

Послідовність виконання.

Тривалість - 30 хв., пауза відпочинку 3 хв.

Основна мета вправи - удосконалення техніко-тактичних взаємодій на фоні адаптації футболістів до специфічних навантажень. Також вирішуються індивідуальні додаткові завдання: розвиток ігрового мислення, удосконалення атак через фланги. Під час виконання кроків 1 і 5 потрібно обмежувати час атаки, наприклад до 20 секунд.

Гра 9 на 9 із завершенням атак через фланги. Із команди «А» три гравці та воротар грають лише у центральному квадраті на власній половині поля, три гравці грають тільки у центральному квадраті на чужій половині поля та по одному у бічних квадратах на половині поля суперника. Відповідне розташування гравців і у команди «Б» (рис. 3.7) .

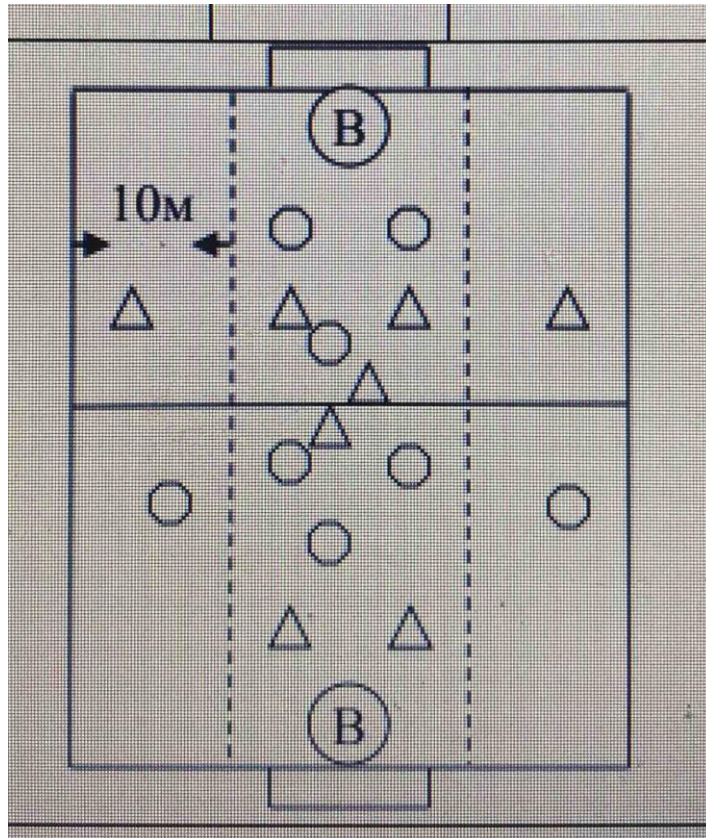

Рис. 3.7. Гра 9×9 із завершенням атак через фланги

Вправа 8. Час виконання – 35 хв.; перерва на відпочинок - 3 хв.

Примітка: після виконання вправи всі гравці повертаються на вихідні позиції. Кожні 10 хвилин виконання вправи гравці змінюють функції.

Послідовність виконання.

Основною метою вправи є покращення техніко-тактичної взаємодії на фоні адаптації футболістів до конкретних завантажень. Крім того, вирішуються приватні завдання: розвиток ігрового мислення, вдосконалення гри через фланги.

Перед вправою проводиться спеціально розминка. При виконанні п'ятого та сьомого кроків воротарі мають окремі завдання. При виконанні 9-го кроку воротарі по черзі міняються. Гра 10 на 10 на все поле. У центрі поля є квадрат 40х40 м, на якому може грати лише один гравець з кожної команди. (рис 3.8)

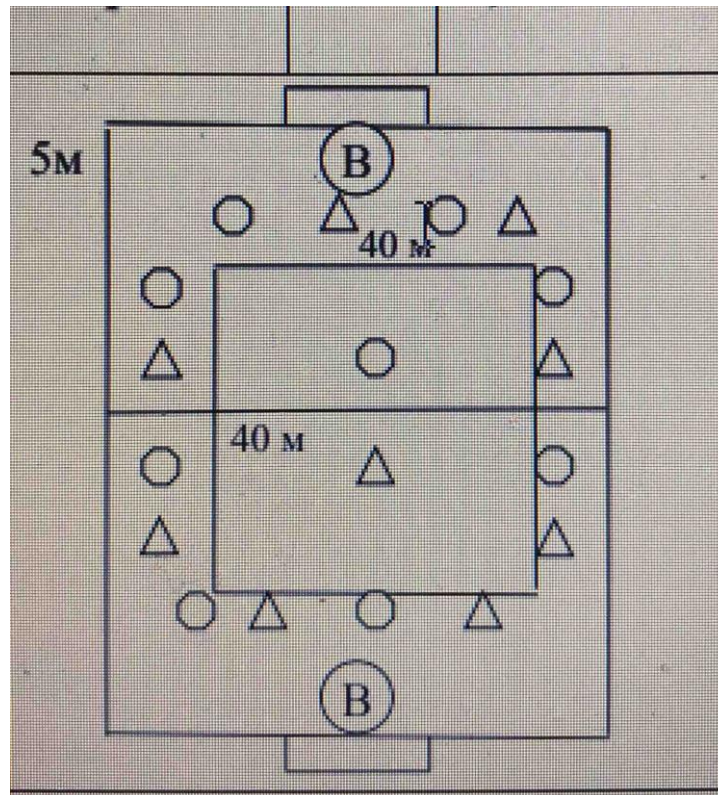

Рис. 3.8. покращення техніко-тактичної взаємодії на фоні адаптації футболістів до конкретних завантажень

Вправа 9.

Час виконання — 40 хвилин.

Техніко-тактична вправа: гравці №3 та 4 виконують передачі один одному та у напрямку воріт. Завданням для двох нападників є обробка м'яча, обіграш із використанням комбінації «забігання» захисника та виконати удар по воротах. Повертатися на вихідну позицію потрібно у спокійному темпі. Вправа виконується без пауз відпочинку (рис 3.9).

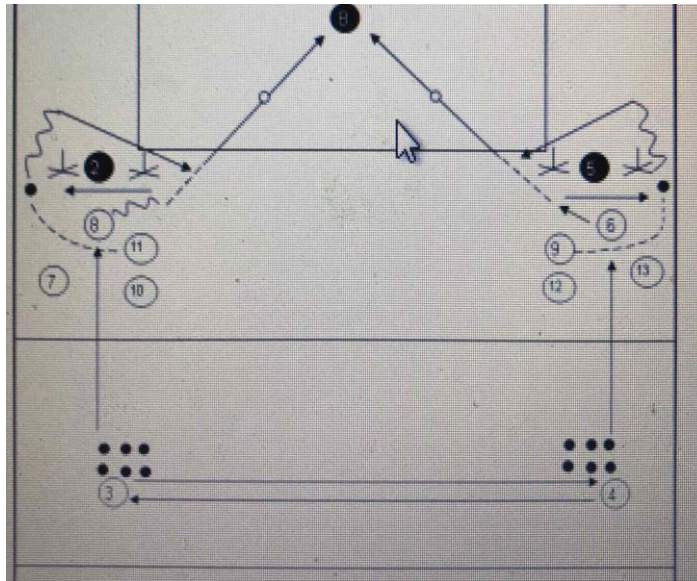

Рис. 3.9. Техніко-тактична вправа

Вправа 10. Послідовність виконання.

Вправа виконується у першій половині основної частини навчально-тренувального заняття. Вирішуються такі завдання: розвиток атак через фланг; удосконалення комбінації «забігання»; позиційний контроль м'яча; взаємодія гравців групи атаки та захисту при атакуючих діях (рис.3.10) .

Обсяг навантаження в тренувальному занятті 20-25 хв.

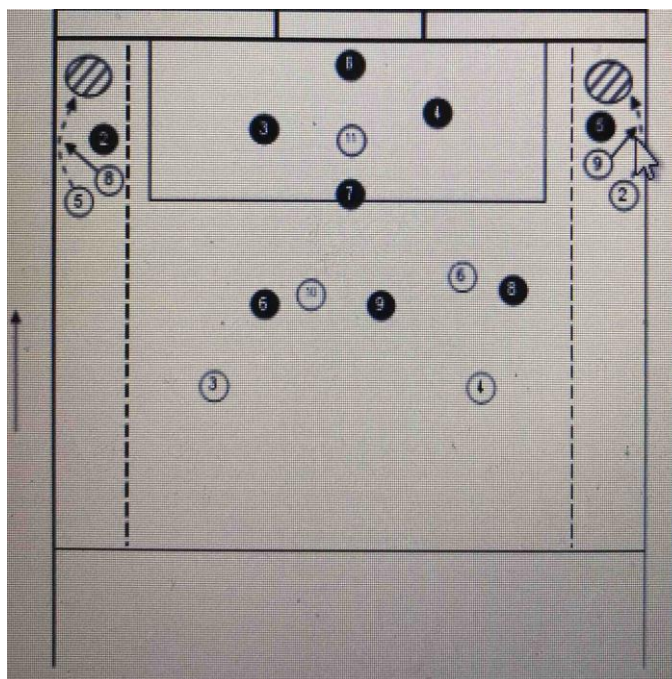

Рис. 3.10. взаємодія гравців групи атаки та захисту при атакуючих діях

Вправа 11.

Тривалість — 35 хв., відпочинок – 3 хв.

Гра проходить у трьох зонах. Вправа розпочинається із тримання м'яча 8 на 8 в два дотики в зоні Б. Задача команди А - перевести м'яч в зону В та зробити максимально велику кількість передач у цій зоні. Відповідно, завдання команди Б - виконати максимальну кількість передач в зоні А (рис 3.11).

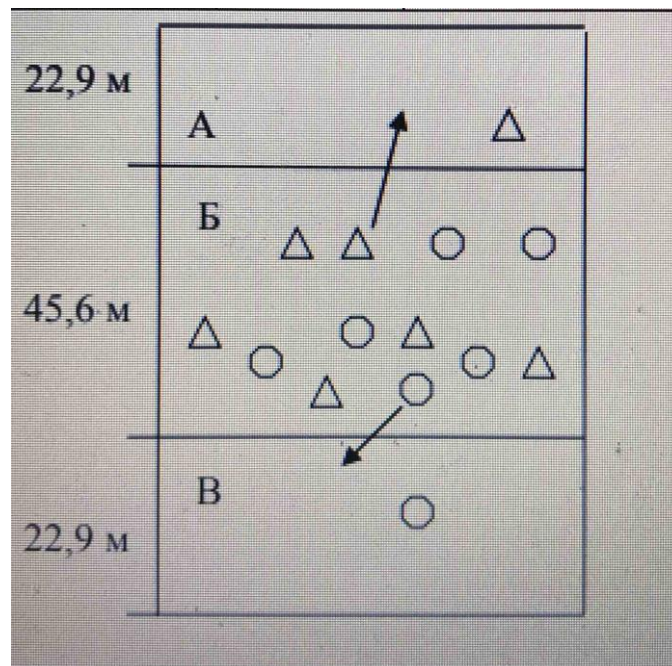

Рис. 3.11. Гра проходить у трьох зонах

Вправа 12.

Тривалість - 30 хв., пауза відпочинку 3 хв.

Ігрова вправа: 5х3 на пів поля. Дві команди складаються із 9 гравців: воротар та три захисники на своїй половині поля, п'ять нападників на половині поля суперника. Захисникам та нападаючим не можна переходити на половину поля суперника. Весь час виконується швидке введення м'яча від воріт (рис. 3.12)

Основні завдання: реалізація чисельної переваги гравців при швидкій атаці, вдосконалення високого пресингу; протидія захисників більшій кількості нападаючих; швидке переведення м'яча на половину поля суперника за допомогою середніх та довгих передач; адаптація гравців до

інтенсивної змагальної діяльності.

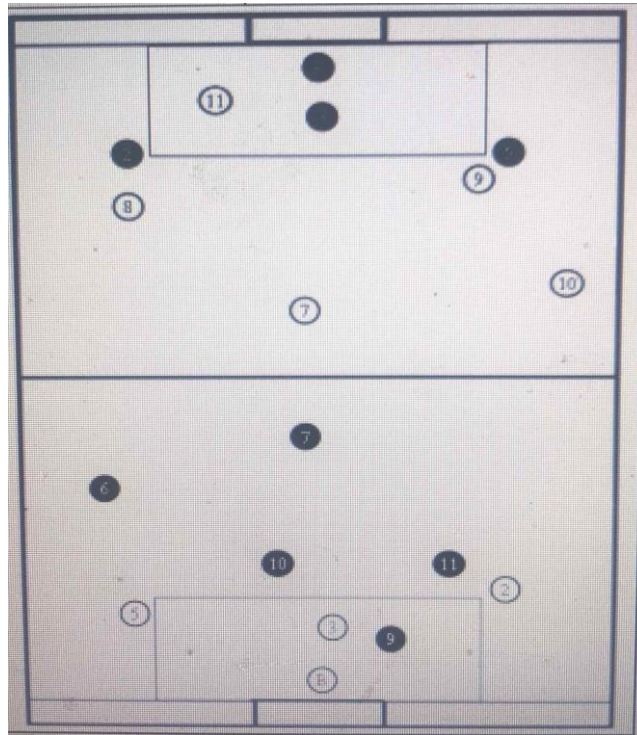

Рис. 3.12. Ігрова вправа 5х3 на пів поля

Вправа 13. Техніко-тактична вправа, яка спрямована на вдосконалення флангового продовження атакувальних дій команди.

Тривалість виконання в тренувальному занятті 30-35 хв.

Гра 11 на 11 в певних зонах. В команді «1» у першій зоні грають футболісти № 2, 3, 4, 5; у другій зоні - футболісти № 7, 10, 8, 6; у зоні три - гравці № 11 і 9. У команді «2» в зоні три грають футболісти № 4, 3, 5; у другій зоні гравці №2, 7, 8 та 6; у першій зоні суперника - гравці № 10, 11, та 9. Команда «1» може переводити м'яч із першої зони в третю зону суперника лише так, як показано на рисунку. Крім цього, гравці № 11 та 9 виконують комбінацію «схрещування» (рис. 3.13) .

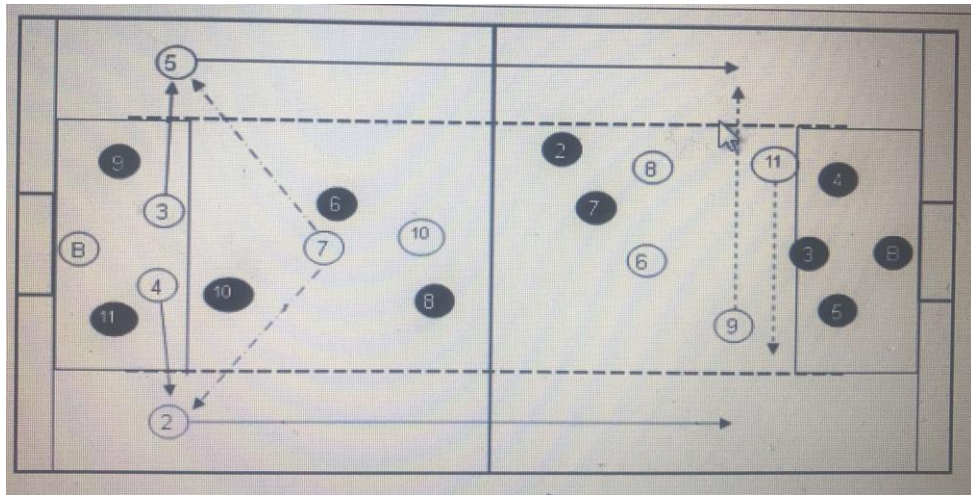

Рис 3.13. Гра 11×11 в певних зонах

Вправа 14.

Зазвичай виконується у другій половині основної частини навчально-тренувального заняття. Вимоги до гравців при виконанні вправи:

- розумний розподіл зон ігрового простору;
- узгодження переміщень в лініях у вертикальному та горизонтальному напрямках;
- стабільна підтримка потрібної кількості гравців у лініях;
- постійно прагнути утримувати оптимальну відстань між лініями із метою обмежити простір для гравців команди суперника.

Найбільш важлива умова при виконанні вправи – швидке переключення гравців від фази володіння м'ячем до фази відбору м'яча.

Тривалість виконання у тренувальному занятті 45-55 хв.

Двохстороння гра 11 на 11, де застосовується зонна система захисту. Одна команда весь час володіє м'ячем, друга його відбирає, при цьому використовує зонну систему захисту (рис 3.14) .

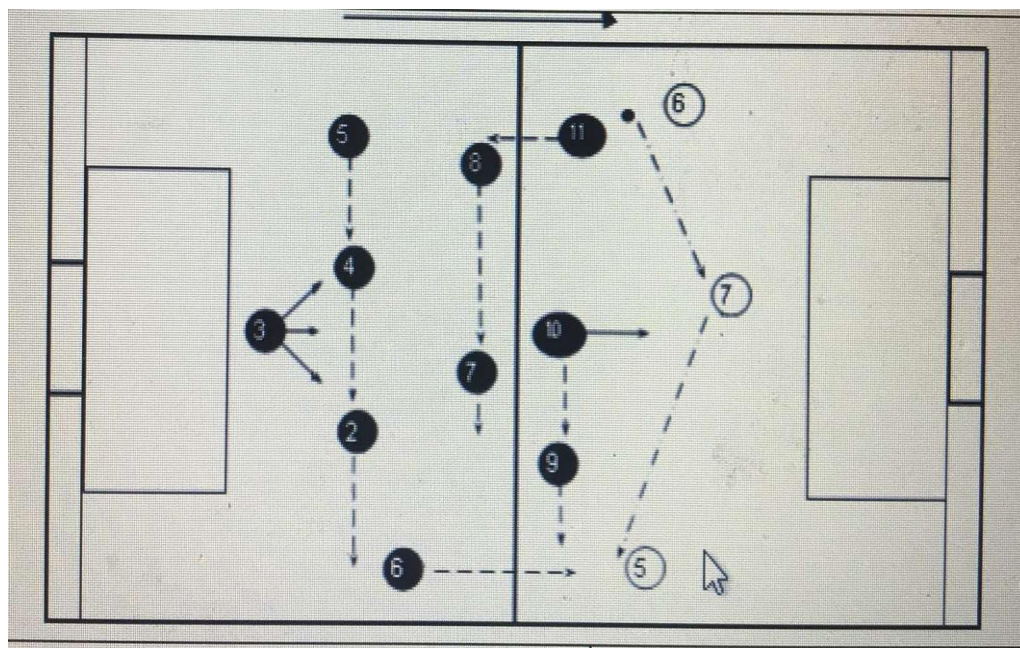

Рис. 3.14. Двохстороння гра 11×11

3.3. Експериментальна перевірка методики удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу

Експериментальне дослідження мало на меті експериментальну перевірку методики удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

Важливим у реалізації основного етапу впровадженої методики було удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

В результаті формувального етапу педагогічного експерименту визначено вплив впровадженої методики на технічну і тактичну підготовку футболістів експериментальної групи обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

Результати тестування представлені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

**Результати дослідження технічної підготовленості футболістів
(формувальний етап педагогічного експерименту)**

Тести	Група	Значення			
		X	S	M	P
Удар по м'ячу на дальність (м)	ЕГ	26,6	3,18	0,7	<0,05
	КГ	23,0	4,81	1,0	
Вкидання м'яча із-за бокової лінії (м)	ЕГ	13,1	1,43	0,2	<0,05
	КГ	9,22	1,32	0,2	
Обведення стійок на час (с)	ЕГ	18,6	2,19	0,5	<0,05
	КГ	22,7	2,62	0,6	
Комплекс з м'ячем (с)	ЕГ	5,81	0,74	0,3	<0,05
	КГ	7,38	0,77	0,2	
Біг 30 м з веденням м'яча (с)	ЕГ	5,76	1,04	0,1	<0,05
	КГ	6,51	0,77	0,2	

Аналізуючи результати тесту «Удар по м'ячу на дальність», можна констатувати, що середній показник у футболістів експериментальної групи збільшився до $26,6 \pm 0,7$ м, а в контрольній $23,0 \pm 1,0$ м. Різниця між контрольною та експериментальною групою стала вірогідною - 3,6 м (<0,05).

Результати по тесту «Вкидання м'яча із-за бокової лінії» свідчать, що між показниками контрольної та експериментальної групи виявлено вірогідну відмінність. Середній показник відстані вкидування м'яча в експериментальній групі футболістів склав $13,1 \pm 0,2$ с, що на 3,88 м більше, ніж у футболістів контрольної групи – $9,22 \pm 0,2$ с (<0,05).

У тесті «Обводка стійок на час» футболісти обох груп також показали

різні результати: в експериментальній групі футболістів час виконання тесту скоротився до $18,6 \pm 0,5$ с, а в контрольній – $22,7 \pm 0,1$ с ($<0,05$).

У тесті «Комплекс з м'ячем» також було визначено вірогідну різницю: в контрольній $7,38 \pm 0,2$ с, а в експериментальній показник скоротився $1,57$ с – $5,81 \pm 0,1$ с ($<0,05$).

При виконанні тесту «Біг 30 м з веденням м'яча», не було помічено вірогідного розходження. В середньому в експериментальній групі футболістів – $6,25 \pm 0,6$ с, а в контрольній – $6,51 \pm 0,2$ с ($t=6,3$; $>0,05$).

Результати тестування свідчать, що показники у футболістів експериментальної групи обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу покращилися за всіма тестами у порівнянні з показниками спортсменів контрольної групи.

Вірогідне покращення результатів свідчить про ефективність розробленої нами методики удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

Висновки до розділу 3

1. Дослідженням результатів техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U – 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу визначено, що найчастіше у грі захисників використовуються такі технічні прийоми – це відбір м'яча, короткі та довгі передачі, гра головою, а найменш – удари по воротах, що обумовлено їхніми основним тактичними завданнями на гру. Під час футбольного матчу захисники часто використовують передачі і беруть участь у підборі м'яча, менше грають головою і б'ють по воротах. Під час виконання ударів по воротах (на відміну від гравців інших ролей) нападники грають головою в кінці атак і підтримують короткі та середні

паси в атакуючих діях.

2. В ході формувального етапу дослідження на основі отриманих результатів констатувального експерименту та аналізу літературних джерел нами було розроблено методику удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U - 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу. Методика передбачала комплекс вправ техніко-тактичної спрямованості. Умови виконання вправ були максимально наближені до змагальних.

3. Експериментальне дослідження перевірки методики удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу показало, що показники у футболістів експериментальної групи покращилися за всіма тестами у порівнянні з показниками спортсменів контрольної групи. Вірогідне покращення результатів свідчить про ефективність розробленої нами методики удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

ВИСНОВКИ

1. Аналізом наукової, методичної та спеціальної літератури визначено, що у дитячо-юнацькому футболі України здійснюється своєрідна модель професійного футболу, тому один із найважливіших етапів підготовки юного футболіста – це саме чемпіонат України до 15 років, оскільки в цій віковій категорії розпочинається відбір у юнацьку збірну України U-16. Встановлено, що в розвитку сучасного футболу все більшого значення набуває організація техніко-тактичних дій. Це пояснюється тим, що кожний гравець, через специфічність умов сучасних ігор, поперемінно виконує оборонні та атакуючі дії, а ефективність гри в атаці і обороні однаково важлива для кінцевого результату. З'ясовано, що засоби і методи підвищення техніко-тактичних дій не є основою навчально-тренувального процесу в умовах дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Отже, важливим у розвитку та удосконаленні техніко-тактичних дій юних футболістів є поточна персональна підготовка. Її ефективність обумовлена головним чином плануванням і педагогічним контролем з боку тренера та запровадженням в навчально-тренувальний процес юних футболістів «індивідуального навчання», «індивідуального тренування» та «персоніфікованого тренування».

2. В ході констатувального етапу дослідження результатів техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U – 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу визначено, що найчастіше у грі захисників використовуються такі технічні прийоми – це відбір м'яча, короткі та довгі передачі, гра головою, а найменш – удари по воротах, що обумовлено їхніми основним тактичними завданнями на гру. Під час футбольного матчу півзахисники найбільш часто використовують і виконують передачі та беруть участь у відборі м'яча, менше грають головою і б'ють по воротах. Під час матчів нападники команд більш за все застосовують такі техніко-тактичні дії як

удари по воротах (на відміну від гравців інших амплуа), грають головою при завершенні атак і допомагають короткими та середніми передачами при проведенні атакуючих дій.

3. В ході формувального етапу дослідження на основі отриманих результатів констатувального експерименту та аналізу літературних джерел нами було розроблено методику удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U - 14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу. Методика передбачала комплекс вправ техніко-тактичної спрямованості. Умови виконання вправ були максимально наближені до змагальних.

4. Експериментальне дослідження перевірки методики удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу показало, що у футболістів експериментальної групи покращилися показники за всіма тестами у порівнянні з показниками спортсменів контрольної групи. Вірогідне покращення результатів свідчить про ефективність розробленої нами методики удосконалення техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» U-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альтман С. Й. Цикличность, динамика, перспективы. Опыт подготовки футбольных команд. Федерация футбола Украины. Київ: ФФУ, 2009.
2. Антипов А. Диагностика и тренировка двигательных способностей в футболе. Київ: ФФУ, 2008.
3. Амер М. М. (2001). Дослідження ефективності індивідуальних захисних дій футболістів. *Удосконалювання методів і засобів фізичного виховання й спортивного тренування*. Львів: ГДОІФК, 102-103.
4. Базилевич О. П. Организация игры и подготовка футболистов высокой квалификации: методическое пособие. Киев: Укр. письменник, 2001. 71 с.
5. Бермудес Д. В. Дозування фізичного навантаження під час використання комплексів танцювально-рухових вправ: методичні рекомендації. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 256 с
6. Бермудес Д., Шафорост, М. Теоретико-методичні особливості проведення уроку фізичної культури з використанням засобів футболу. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених*, 2019. С. 26-29.
7. Бермудес Д., Якущенко О. Технологія опанування сукупністю елементів техніки гри на уроках фізичної культури за варіативним модулем «Футбол». *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених*, 2019. С. 29- 33.
8. Бойченко Б. Ф. Вікова динаміка фізичних якостей і техніко-тактичної майстерності у зв'язку з удосконалюванням системи відбору юних футболістів: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 13.00.02 / Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ. 1986.
9. Бойченко С. В. Индивидуализация учебно-тренировочного процесса футболистов на основе педагогического контроля. *Педагогика, психологи та*

медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта, 2004, 20, 86-91.

10. Булатова М. М. Енциклопедія Олімпійського спорту в запитаннях і відповідях. Київ: Олімпійська література. 400 с.
11. Вайн Х. Как научиться играть в футбол. Киев: ФиС, 2004.
12. Варюшин В. Тренировка юных футболистов. Львов, 2007.
13. Вейнберг Р. С., Психология спорта [перевод с англ.]. Киев: Олимпийская литература, 2011. 336 с.
14. Вихров К. Физическая подготовка юных футболистов. Киев, 2010.
15. Вихров К. Л. Футбол в школе: учебно-методическое пособие. Киев: Комби Лтд, 2012.
16. Вихров К. А. Дулибский. Разминка футболистов: методическое пособие. Киев: ЧП «АртИнформМен», 2017.
17. Віхров К. Л., Зубалій М. Д., Столітенко Є. В. Футбол у школі: Навчально-методичний посібник. Київ: Комбі., 2014. 368
18. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта. Киев: Олимпийская литература, 2012. 294 с.
19. Воронова В. И. Психологическое сопровождение деятельности в футболе. Киев, 2011.
20. Джус О.Н. Инструкция по составлению целевых программ подготовки сборных и клубных профессиональных команд по футболу. Киев, 2011.
21. Джус О.Н. Индивидуальная тренировка футболистов. Методическое пособие. Киев, 2010.
22. Джоунс Р., Трэнтер Т. Футбол. Тактика защиты и нападения. Минск: ТВТ Дивизион, 2018. 132 с.
23. Евгеньева Л. Я. Комплексный контроль подготовленности футболистов по морфофункциональным показателям. Методическое пособие. Киев, 2012.
24. Захаров П., Бермудес Д. Перспективи використання інформаційних технологій у процесі удосконалення техніко-тактичної підготовки футболістів (U – 14) Сумського обласного ліцею-інтернату «Барса». *Цифрові*

технології в процесі підготовки спортсменів в умовах формального і неформального навчання: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, яку присвячено 40-річчю створення Навчально-наукового інституту фізичної культури, 2021. С. 23.

25. Захаров П., Бермудес Д. Результати дослідження техніко-тактичних дій футболістів обласного ліцею-інтернату спортивного профілю «Барса» u-14 гравців різного ігрового амплуа у змагальному періоді річного циклу. *Актуальні питання підготовки спортсменів в олімпійських і неолімпійських видах спорту: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 2021. С. 53–57.*

26. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (1993). Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/page2>.

27. Зеленцов А. С., Лобановский В. В., Розумовський, Е. А. (1982). Техніко-тактичні дії футболістів. *Футбол: Щорічник. М: Фізична культура й спорт, 1982.*

28. Золотарьов А. П., Шамардін А. І. Структура основних компонентів змагальної діяльності юних футболістів: посібник. [під ред. Н. Д. Васильєва, А. І. Шамардін]. Волгоград: ВГІФК, 1993.

29. Клименко В.В. Психологія спорту: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: МАУП, 432 с.

30. Костюкевич В.М. Управление тренировочным процессом футболистов в годичном цикле подготовки. Винница, 2016. С. 118-125.

31. Костюкевич В. М. Моделирование в системе подготовки спортсменов высокой квалификации. *Фізична культура, спорт і здоров'я нації: збірник наукових праць, 2014. Вип 18 (Том 2). С. 92-102.*

32. Костюкевич В. М. Теорія і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту). Навчальний посібник. Вінниця: Планер, 2014. 616 с.

33. Костюкевич В. М. Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту: дис. ... д-ра наук з

фіз. вих. і спорту: 24.00.01 / Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ. 2012.

34. Костюкевич В.М., Шевчик Л.М., Сокольвак О.Г.. Метрологічний контроль у фізичному вихованні та спорті: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ Нілон-ЛТД, 2015. 256 с.

35. Кузнецов А. Футбол. Настольная книга детского тренера. Киев, 2008.

36. Купина В. В., Кравченко А. І., Устянський О. О. Анатомія людини. Том 1. В трьох томах. Навчальний посібник для студентів інститутів та факультетів фізичної культури. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. 362 с.

37. Лисенчук Г.А. Теоретико-методичні основи керування підготовкою футболістів: автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.01 / Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ. 2014. 34 с.

38. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов. Київ: Олимпийская література, 2003.

39. Лукшинов Н. Искусство подготовки высококлассных футболистов. Киев, 2006.

40. Люкези Массимо. Обучение системе игры 4-3-3 (пер. с англ.). К.: ТВТ Дивизион, 2008. 164 с.

41. Люкези Массимо. Футбол. Анализ тактики атакующих действий (пер. с англ.) Киев: ТВТ Дивизион, 2008. 236 с.

42. Михелс Р. Построение команды. Путь к успеху. Киев, 2016.

43. Николаенко В.В., Шамардин В. М. Многолетняя подготовка юных футболистов. Путь к успеху. Киев, 2015. 360 с.

44. Носко М. О., Бріжаний О. В., Гаркуша С. В., Бріжата І. А. Біомеханіка фізичного виховання і спорту: навчальний посібник для студентів спеціальності «Фізичне виховання». Київ: «МП Леся», 2012. 287 с.

45. Носко М. О., Гаркуша С. В., Бріжата І. А. Метрологічний контроль у фізичному вихованні і спорті: навчальний посібник для студентів спеціальності «Фізичне виховання». Київ: «МП Леся», 2012. 264 с.

46. Носко М. О., Бріжата І. А., Гаркуша С. В. Основи наукових досліджень у підготовці фахівця з фізичного виховання: навчальний посібник для студентів спеціальності «Фізичне виховання». Київ: «МП Леся», 2012. 236 с. 836.
47. Орджоникидзе З.Г., Павлов В. И. Физиология футбола. М.: «Человек», «Олимпия», 2008. 240 с.
48. Петухов А. Футбол. Формирование основ индивидуального технико-тактического мастерства юных футболистов. Киев, 2006.
49. Платонов В. Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и её практическое применение. Киев: Олимпийская литература, 2013. 624 с.
50. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник [для тренеров]: в 2 кн. Киев: Олимпийская литература, 2015. 1 кн. 680 с.
51. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и её практические приложения . К.: Олимпийская література, 2004. 807 с.
52. Практикум з футболу. Київ, 2009.
53. Ровний А. С., Ровний В. А., Ровна О. О. Фізіологія рухової активності. Харків: ХНАДУ, 2014. 343 с.
54. Романенко А.Н., Джус, О. Н. Книга тренера по футболу. *Здоровье*, 1988.
55. Сассо Э. Футбольный тренер. Предисловие. Уроки футбола. Пер. с итал. Минск: Тарра-Спорт, Олимпия Пресс, 2013. 200 с.
56. Сергієнко Л. П. Спортивний відбір: теорія та практика. У 2 кн. книгах. Відбір у різні види спорту: Підручник. Тернопіль: «Навчальна книга Богдан», 2010. 784 с.
57. Сопов В. Ф. Теория и методика психологической подготовки в современном спорте: методическое пособие. Киев. 2010. 116 с.
58. Столітенко Є. В. Фізичне виховання учнів 1–11 класів у процесі занять футболом. Київ: Баланс-Клуб, 2016. 386 с.
59. Столітенко Є. А. Урок фізкультури з елементами футболу в 2 класі.

Фізичне виховання в школі, 2003, 1, 22-24.

60. Томенко О. А., Деменков, Д. В. Сучасний стан організаційно-методичного забезпечення гурткових занять із футболу зі школярами. *Слобожанський науково-спортивний вісник, 2014, 3, 101-104.*

61. Теорія і методика фізичного виховання: підручник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту: у 2 т. Т.1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. / за ред. Т. Ю. Круцевич. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. Л-ра», 2017. 456 с.

62. Фалес Й. Г., Васильчук А. Г. Науково-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання до проведення уроків з футболу. *Наукові записки. Серія : Педагогіка. 2003, 2, 18–22.*

63. Футбол. Учебная программа для детско-юношеских школ, специализированных детско-юношеских школ олимпийского резерва, школ высшего спортивного мастерства. Киев, 2014.

64. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання : навчальний посібник. Харків: «ОВС». 2007.

65. Чирва Б. Г. Футбол. Концепция технической и тактической подготовки футболистов. Киев: ТВТ Дивизион, 2018. 336 с.

66. Чирва Б. Г. Футбол. Игровые упражнения при сближенных воротах для тренировки техники игры. Киев: ТВТ Дивизион, 2008. 120 с.

67. Шаленко, В. В. Формування рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.01 / Харків. 2005.

68. Шамардін В.М. Технологія планування тренувального процесу в річному циклі підготовки футболістів високої кваліфікації. *Спортивний вісник Придніпров'я, 2012, 2, с. 22-25.*

69. Шинкарук О. А. Отбор спортсменов и ориентация их подготовки в процессе многолетнего совершенствования (на материале олимпийских видов спорта). Киев: Олимпийская литература, 2011. 360 с.

70. Шинкарук О.А. Теорія і методика підготовки спортсменів: управління, контроль, відбір, моделювання та прогнозування в олімпійському спорті: навчальний посібник. Київ, 2013. 136 с.
71. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. Тернопіль: Навчальна книга: Богдан, 2002.
72. Шиян, Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. Тернопіль: Навчальна книга: Богдан, 2002.